

Les 6 Ik kan standaardtaal, dialect en vreemde talen herkennen.

1 Vul je talenpaspoort in.

TALENPASPOORT

Mijn moedertaal _____

Ik spreek volgende talen:

een beetje _____

redelijk goed _____

vlot _____

Ik spreek Standaardnederlands in volgende situaties:

Ik spreek dialect of een andere taal in volgende situaties:

2 Verbind het land op de kaart met het juiste land en de taal.

België

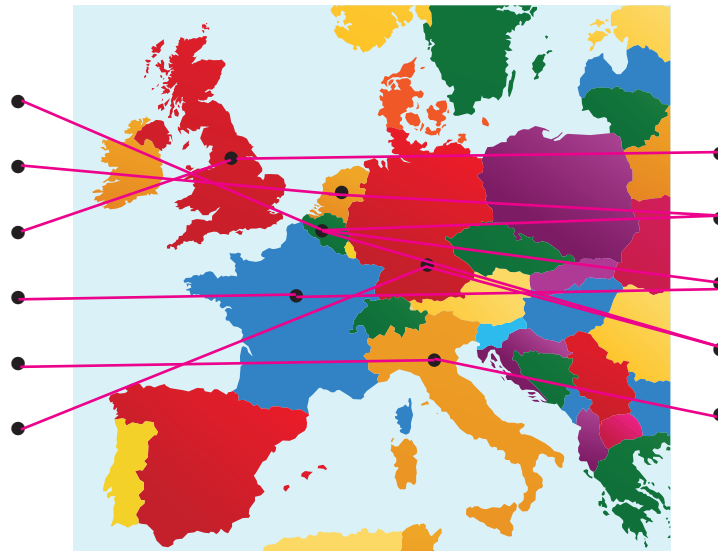
Nederland

Verenigd Koninkrijk

Frankrijk

Italië

Duitsland

Engels

Nederlands

Frans

Duits

Italiaans

3 Onderstreep de taal uit oefening 2 met dezelfde kleur als een zin in deze taal.

Hallo, hoe gaat het met jou?

Es geht mir gut, danke.

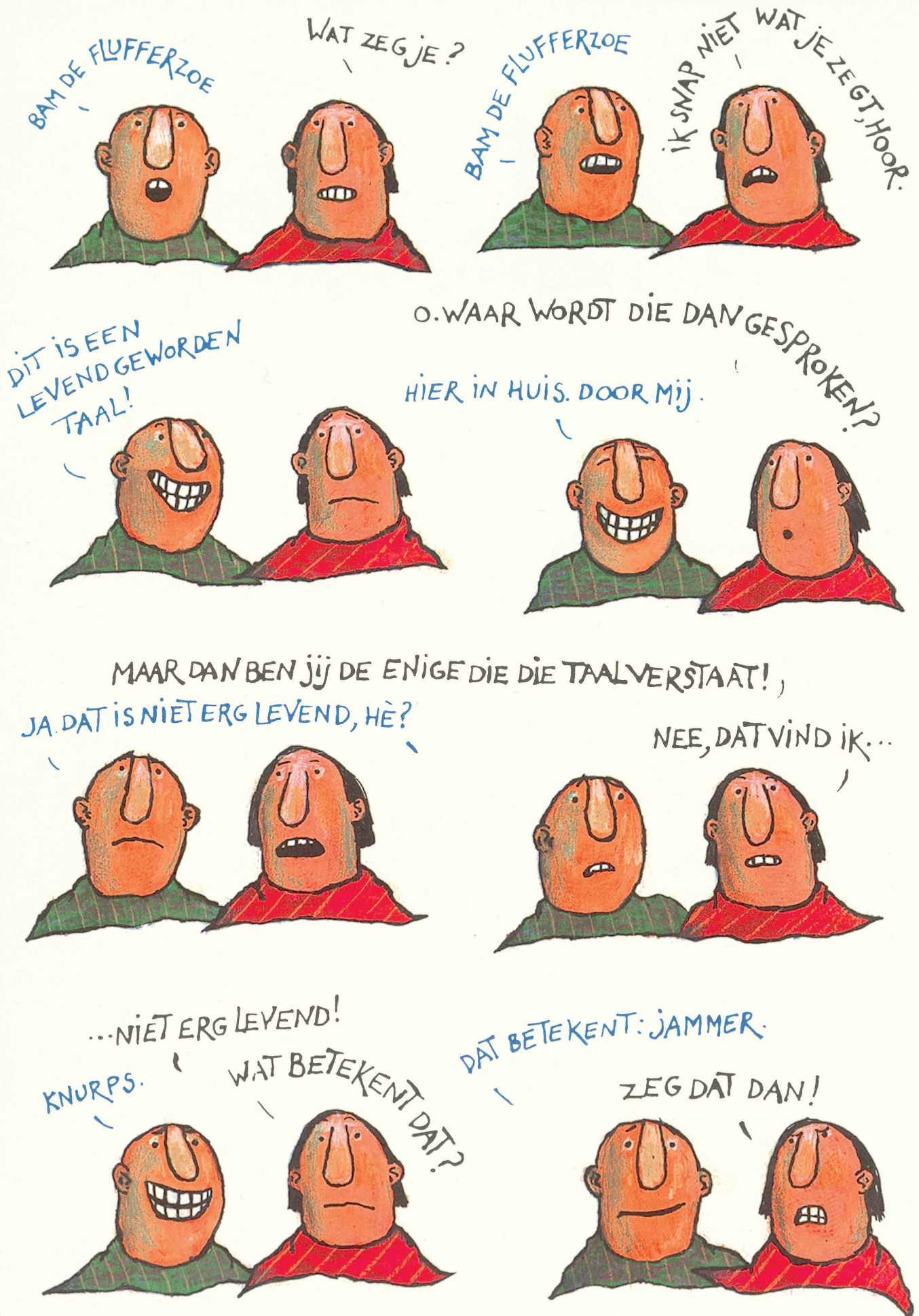
I'm fine, thanks!

Ça va bien, merci.

Sto bene, grazie.

Lees de strip. Wat bedoelen ze met een 'levende taal'?

Een taal die nog gesproken wordt.

5 Lees de taalweetjes.

Zet een kruisje bij het weetje dat je het interessantst vindt.

Er zijn heel wat nieuwe woorden bijgekomen!

In 1902 kwam het woord cowboy erbij,

in 1931 het woord verfilmen,

in 1957 kettingbotsing en computer,

in 1975 balpen,

in 1979 antwoordapparaat,

in 1981 pc,

in 1994 dvd,

in 1997 smartphone

in 2013 selfiestick

in 2016 insectenhotel.

Hoe komt dat, denk je? Bedenk zelf nog enkele woorden die nog niet bestonden ...

bv. ... in de 19e eeuw: een televisie

... in de 20e eeuw: een drone

Wist je dat er 6 000 à 7 000 levende talen zijn? Maar dat er 2 000 jaar geleden wel 15 000 waren? Er zijn dus veel talen uitgestorven.

Een dode taal is een taal die door niemand meer als moedertaal gesproken wordt.

Onze taal verandert voortdurend! Weet je dat er heel wat woorden uit onze taal verdwenen zijn?

Volgende woorden uit de zeventiende eeuw bestaan nu niet meer:

opbobberen	= tevoorschijn komen
verdommelen	= verbergen
dreuts	= onvriendelijk
neskebollig	= gek
hoddebakkis	= praatjesmaker
glikken	= glinsteren

Waarom vroeger eieren geen eieren waren.

Een schoen heette in de middeleeuwen een scoe. Eén scoe, twee scoen. Op den duur klonk het meervoud scoen als een enkelvoud. Toen ontstond er een nieuw meervoud 'schoenen', want op één scoen kun je niet lopen. De mensen uit de middeleeuwen zouden raar opkijken als ze je horen zeggen 'Ik heb twee schoenen aan.' Want voor hen klinkt het dan alsof je zegt 'Ik heb twee schoenenen aan.'

Hetzelfde gebeurde met penen, tenen en eieren: één pee, twee peen, één tee, twee teen, één ei, twee eier.

Een kleine man is een mannetje. Maar vroeger werd de uitgang -el ook gebruikt voor een verkleinwoord.

Een eikel is een kleine vrucht van een eik.

Een kruimel is een klein korreltje kruim.

Een stippel is een kleine stip.

Maar soms zegt de uitgang -el ook waarvoor iets bedoeld is. Bijvoorbeeld: een sleutel is om te sluiten.

Het Engels, Duits en Nederlands zijn familie

In het Oudnederlands zeiden de mensen 'gold' in de plaats van 'goud' en 'old' in de plaats van 'oud'. In het Engels zeggen ze nog steeds 'gold' en 'old' maar in het Nederlands al lang niet meer.

Er zijn nog meer letters verschoven of veranderd. Woorden als 'kracht' en 'lucht' hadden in het Oudnederlands geen ch maar een f dus 'craft' en 'luft'. Dit zijn woorden die in het Duits wel nog bestaan.

Weet jij welke woorden bedoeld worden met deze Duitse en Engelse woorden?

Duits	Engels	Nederlands
-------	--------	------------

Apfel	apple	<u>appel</u>
-------	-------	--------------

Pfeffer	pepper	<u>peper</u>
---------	--------	--------------

Schaf	sheep	<u>schaap</u>
-------	-------	---------------

schlafen	sleep	<u>slapen</u>
----------	-------	---------------

Salz	salt	<u>zout</u>
------	------	-------------

Buch	book	<u>boek</u>
------	------	-------------

Les 7 Ik kan sleutelwoorden in een tekst aanduiden. Ik kan teksten zonder woorden lezen en begrijpen.

- 1 Ik bekijk voor het lezen de titel en de lay-out van de tekst.
Ik voorspel welke tekstsoort het is: informatieve tekst.

- 2 'In eerste instantie' is een signaalwoord.
Het betekent: om te beginnen.
Het vertelt ons dat er nog een tweede
soort gebarentaal volgt.

GEBARENTAAL

In eerste instantie zijn er **gebaren** die we allemaal kennen en gebruiken. Denk aan een duim omhoogsteken als iets goed of leuk is. Maar ook een 'high five' en in onze neus knippen begrijpt iedereen. Zelfs in grote delen van de wereld. Woorden zijn hierbij niet nodig doordat de gebaren zelf duidelijk zijn.

Tevens is er ook de **officiële gebarentaal** die dove mensen gebruiken om te communiceren. Heb je al eens een dove persoon geobserveerd? Ze gebruiken hun handen, gezichtsuitdrukkingen en bewegingen van het lichaam om iets duidelijk te maken. Zo kunnen ze alles zeggen wat ze willen zeggen. De meeste landen hebben een eigen gebarentaal. De gebarentaal in Vlaanderen is **de Vlaamse Gebarentaal (VGT)**. Sommige gebaren verschillen wel per streek! In deze gebarentaal is er een gebaar voor elk woord.

Daarnaast heb je ook het **handalfabet** waarbij er per letter een gebaar met de hand gemaakt wordt. Je begrijpt al dat dit veel trager gaat dan het eerste. Het is wel handig voor woorden waar er geen gebaar voor bestaat, bijvoorbeeld je naam. Hiernaast een voorbeeld van het handalfabet.

Wist je dat er zelfs een woordenboek Nederlands – Vlaamse Gebarentaal bestaat? Je kunt het online raadplegen. Dit woordenboek bevat momenteel 7458 gebaren, maar wordt nog steeds uitgebreid.

Vlaamse Gebarentaal HANDALFABET				
A	B	C	D	E
F	G	H	I	J
K	L	M	N	O
P	Q	R	S	T
U	V	W	X	Y
Z				

- 3 Omkring het
signaalwoord in
de tweede alinea.

- 4 Omkring in de
derde alinea het
signaalwoord dat
vertelt dat er twee
soorten zijn.

- 5 Markeer de vier
soorten gebarentaal
die in de tekst aan
bod komen.

- 6 Maak een schema van de tekst 'Gebarentaal'.
Maak gebruik van de sleutelwoorden die je aanduidde.

- 7 Welke tekstsoort is dit?

instructie

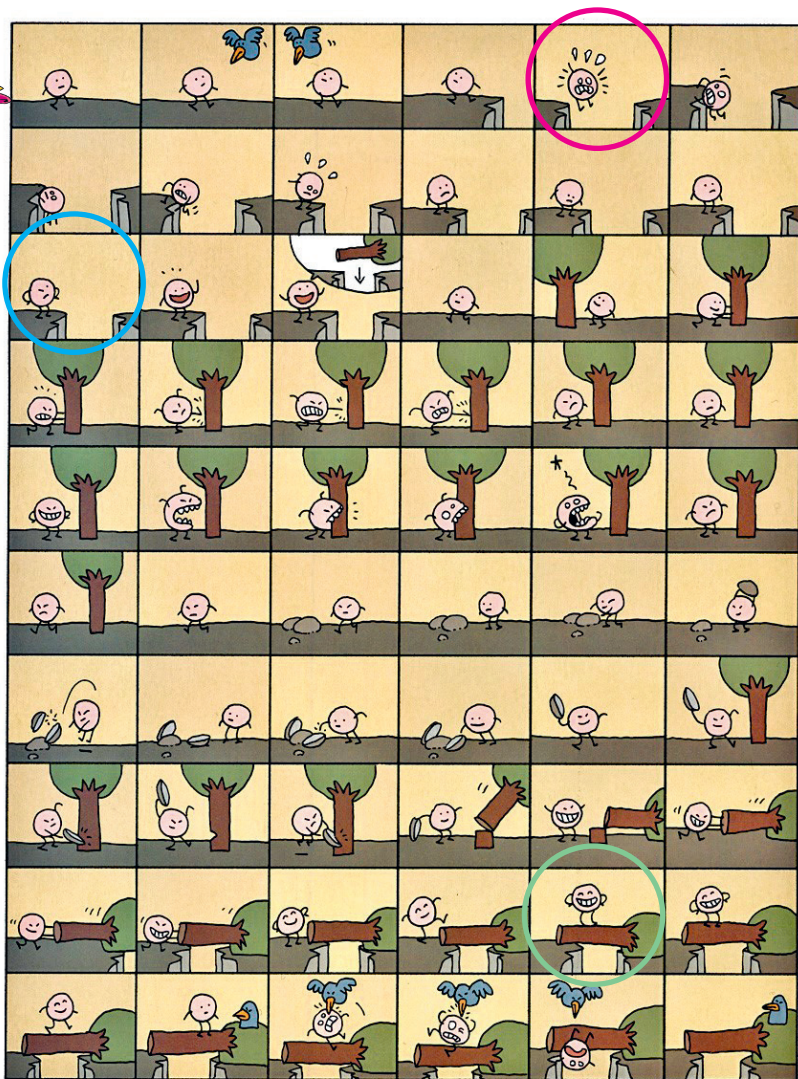
Online woordenboek Vlaamse Gebarentaal – Nederlands

Het woordenboek werkt in twee richtingen. Je kunt de Nederlandse vertaling opzoeken van Vlaamse gebaren, alsook de vertaling in de Vlaamse Gebarentaal van een bepaald Nederlands woord. Zo zoek je een woord op.

- 1 Ga naar de website <http://gebaren.ugent.be>.
 - 2 Kies eerst of je van een woord de Vlaamse Gebarentaal wilt opzoeken of van een gebaar de Nederlandse vertaling.
 - 3 Wil je van een woord het gebaar opzoeken? Geef dan een deel van het woord in. Duid aan of het een deel van het woord is of het begin of het einde van het woord.
 - 4 Kruis vervolgens de provincie aan van welke je het gebaar wilt zien.
 - 5 Druk ten slotte op 'zoek'.
- Nu zie je een korte video met het gebaar dat in de aangeduide provincie gebruikt wordt voor het gekozen woord.

- 8 Signaalwoorden vertellen de volgorde van de stappen. Omkring ze.

- 9 Nummer de stappen.

10 Lees het beeldverhaal.

Omkring een tekening ...

- groen waar Mister O zich triomfantelijk, trots voelt.
- blauw waar hij nijdig en boos is.
- rood waar hij schrikt.

11 Vul de verhaallijn aan in het schema.

inleiding	Het personage heeft een probleem, namelijk: <u>hij geraakt niet over de kloof.</u>
midden	Deel 1: Het personage heeft een plan, namelijk: <u>met een boomstam een brug bouwen.</u> Deel 2: Kruis aan. ☐ Het personage heeft zijn doel bereikt. ☐ Het personage bereikt zijn doel niet en geeft op. ☒ Het personage bereikt zijn doel niet, maar geeft niet op en bedenkt een nieuw plan, namelijk <u>met een steen de boom omhakken.</u>
slot	Zo loopt het verhaal af: <u>Hij stapt over de boom maar een vogel uit de boom duwt hem eraf.</u>

GEHEIMTAAL?

12 Ik vraag me af welke soort tekst dit is. Ik denk

een gedicht.

Laatmieheg

Al uit het verre **MADRETSMA**
kreeg ik een brief van ADILA
en las hem snel:

SUK NE MOK O! SUK NE MOK O!
Geen Nederlands, dat zag ik zo,
maar wat dan wel?

Toen las ik plotseling andersom,
van rechts naar links, en MOK werd KOM
en SUK werd KUS.
en MADRETSMA en AMSTERDAM
en wat uit ADILA nog kwam ...
ALIDA dus.

Gauw ben ik naar haar huis gegaan
en de verkering raakte aan:
'k ga nooit meer weg.
En ook al vindt men ons geschrift
vanwege ons geheime schrift,
wij zijn niet KEG!

Willem Wilmink

16 Ik vraag me af welke soort tekst dit is. Ik denk

een uitnodiging.

17 Wat is de bedoeling van deze tekst?

Kinderen uitnodigen
om geheime boodschappen te
maken en te ontcijferen.

13 Wat een vreemde titel. Ik ken dit woord niet. Ik lees verder om te weten te komen wat het betekent. Het betekent:

geheimtaal.

14 Wat zou dit betekenen?
Is dit een vreemde taal?
Ik lees verder. Misschien kom ik het te weten.

15 Weet ik nu wat de vreemde woorden betekenen? Ik lees de tekst nog eens en probeer de vreemde woorden te ontcijferen.

Gnigidontiu

Eiw roov?

Tdniv kuel neppahcsdoob emieheg
eid neeredei roov!

Reennaw?

Sel edneglov ed ni.

Taw?

Nerefjictno ne nekam neppahcs-
doob emieheg.

Koo jij? Tiu raan tsavla re kijik ki.

Les 8 Ik kan een instructie schrijven met signaalwoorden.

1 Schrijf in stappen een instructie om een geheime boodschap te maken.

Benodigdheden

Instructie

2 Kruis aan wat best bij je past.

	ik	leerkracht
Signaalwoorden		
Ik kan tijdens het schrijven van teksten weinig tot geen gebruikmaken van passende signaalwoorden.		
Ik kan tijdens het schrijven van teksten vaak gebruikmaken van passende signaalwoorden.		
Ik kan tijdens het schrijven van teksten bijna altijd gebruikmaken van passende signaalwoorden.		
Vormkenmerken		
Ik kan de vormkenmerken van een instructie (genummerde stappen) nog niet goed overnemen.		
Ik kan de vormkenmerken van een instructie (genummerde stappen) min of meer overnemen.		
Ik kan de vormkenmerken van een instructie (genummerde stappen) goed overnemen.		

Les 9 Ik kan woorden benoemen als zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, lidwoord of werkwoord. Ik kan het verkleinwoord en het meervoud vormen van zelfstandige naamwoorden.

- 1** Markeer de zelfstandige naamwoorden geel.
 Markeer de bijvoeglijke naamwoorden groen.
 Omkring de lidwoorden.

Ik maak een onzichtbare boodschap met het zure sap van een citroen.
Een slimme koning vond een bijzondere truc uit om een boodschap te verbergen.
 Hij liet het bericht tatoeëren op het kale hoofd van een slaaf.
Het nieuwe haar van de slaaf verborg de boodschap.

- 2** Vul het zelfstandig naamwoord aan met een passend bijvoeglijk naamwoord en het lidwoord 'de' of 'het'.

bv. de leuke boodschap
de spannende brief
de kleine Mister O
het mooie mannetje

- 3** Markeer de samenstellingen in de tekst.

Doven gebruiken hun handen, gezichtsuitdrukkingen en bewegingen van het lichaam om iets duidelijk te maken. Zo kunnen ze alles zeggen wat ze willen zeggen. De meeste landen hebben een eigen gebarentaal.
 Wat volgt is het stappenplan van de potloodtruc. Hiermee kun je berichten in geheimschrift schrijven.

- 4** Maak een samenstelling met een woord uit de eerste en een woord uit de tweede kolom.
 Noteer de samenstelling in de juiste zin. Zet indien nodig in het meervoud.

record – zon – auto – basis – klimaat –
 sleutel – zee – wind

hanger – temperatuur – molen – water –
 school – licht – opwarming – gebruik

Er zijn recordtemperaturen gemeten aan de Noordpool.
 Wit ijs kaatst zonlicht terug, donker zeewater slurpt zonlicht op waardoor het opwarmt.
 Vorig jaar hebben de leerlingen van de basisschool een sobere maaltijd georganiseerd en wijn en sleutelhangers verkocht.
 Om de klimaatopwarming tegen te gaan, moeten we ons autogebruik verminderen. We kunnen ook energie opwekken met windmolens.

5 Onderstreep alle afleidingen.

Wanneer je een geheim hebt, is het de bedoeling dat niemand dat te weten komt. Waarschijnlijk wil je het wel delen met één persoon, iemand die betrouwbaar is. Je zoekt een codetaal die niet te moeilijk maar ook niet te gemakkelijk is om te ontcijferen. Jij bent de zender, de andere is de ontvanger. Enkel jullie kunnen de boodschap begrijpen en kennen de sleutel. Daarmee kan de zender de boodschap 'versleutelen'. Dat betekent dat je de boodschap in codetaal schrijft. Enkel wie de sleutel kent, kan de boodschap 'ontsleutelen' en lezen. Het is dus van het grootste belang om de sleutel aan niemand te vertellen!

6 Vul de tabel aan met de afleidingen uit oefening 5.

be-	ont-	ver-	ge-
bedoeling	ontcijferen	versleutelen	geheim
betrouwbaar	ontvanger	vertellen	gemakkelijk
begrijpen	ontsleutelen		
belang			

-lijk	-baar	-ste
waarschijnlijk	betrouwbaar	grootste
moeilijk		
gemakkelijk		

7 Markeer de zelfstandige naamwoorden.

Schrijf het verkleinwoord van de zelfstandige naamwoorden met bijbehorend bijvoeglijk naamwoord en lidwoord.

Pas indien nodig de bijvoeglijke naamwoorden en de lidwoorden aan.

De kleine man botst op de diepe kloof.

het kleine mannetje

het diepe kloofje

Hij kan er niet over maar bedenkt een slim plan.

een slim plannetje

Hij zaagt de dikke boomstam om.

het dikke boomstammetje

Hij sleept hem naar de hoge rots.

het hoge rotsje

Zo maakt hij de sterke brug.

het sterke bruggetje/brugje

8 Schrijf het meervoud van de woorden die de leerkracht zegt.

Les 10 Ik kan zeggen of iets letterlijk of figuurlijk bedoeld is. Ik kan de dubbele betekenis van woorden begrijpen.

1 Over welke woorden zou de schrijver het hebben? Ik lees even verder om het te weten te komen.

3 Welke tekstsoort is dit?

gedicht, fictie

Wat is de bedoeling van de schrijver?

de lezer verwarren

humor, ontspannen

Soms lees ik woorden
lees ik woorden
lees ik woorden
wel 1000x achter elkaar.
Ik kan ze wel vermoorden,
want ze klinken zo raar.
Ik snap er helemaal niets van,
ze passen niet in het verhaal.
Het lijken onzinwoorden.
Komen ze uit een andere taal?
Wat is toch een **bommelding**?
Lees ik het soms verkeerd?
En hoe moet je **negeren**?
Dat heb ik nooit geleerd.

Wie heeft nu eigenlijk **Toverkracht**?
Zoiets moet ik toch weten?
En waar zit mijn **hyenavel**?
Ben ik dat nu vergeten?

Een **popopera**, dat is muziek.
Ze zeggen dat je ervan geniet.
En een **tabaksteler**,
is dat nu een dief of niet?

Waarom hebben kastelen **kantelen**?
En zijn de files **kilometerslang**?
Voetballen op een **beneveld** veld,
maakt dat de spelers niet bang?

uit 'Eis ijs!', zei zij, Marion van de Coolwijk, Uitgeverij De Fontein

2 Ik denk na. Staan hier zo'n onzinwoorden? Ik markeer ze.

4 Ik lees de tekst nog eens opnieuw en ga na of ik alles goed begrepen heb.

5 Schrijvers maken soms gebruik van woorden die er deels hetzelfde uitzien maar anders worden uitgesproken. Kun jij ook deze woorden juist lezen?

regende – legende
nevel – bevel
ketels – bretels
kinderen – blinderen

ik teken – ik beken
zadelen – nadelen
klonteren – monteren
juwelen – gruwelen

- 6 Ik bekijk de lay-out en lees de titels van de tekstfragmenten op deze pagina. Welke soort teksten verwacht ik te lezen? artikels

- 7 Journalisten willen de aandacht trekken met een titel die uitnodigt om verder te lezen. Kun jij in de teksten hieronder ontdekken hoe ze dit doen?

ZIEKENHUIZEN **SNIJDEN** IN PERSONEEL

Verschillende ziekenhuizen kampen met een groot geldtekort. 'Er zit niets anders op dan het aantal personeelsleden te verminderen om te overleven,' zegt een directeur. 'Er zullen misschien ontslagen volgen maar enkel als het niet anders kan.'

- 8 Ik voorspel. Wat zou de schrijver bedoelen met deze titel?

Ik lees verder om te zien of het klopt.

- 9 Wat maakt deze krantenkop grappig? Markeer het woord dat de schrijver koos om je op het verkeerde been te zetten.

- 10 Ik weet nu wat ze bedoelen met 'snijden in personeel', namelijk personeel ontslaan

- 11 Ik denk na, hoe kan dat, tennis spelen in de lift? Ik denk dat 'in de lift' hier figuurlijk bedoeld is. Ik lees een stukje verder en markeer wat 'in de lift' betekent.

TENNIS IN DE LIFT!

De laatste jaren wordt er **steeds meer en meer getennist**. Een tiental jaar geleden was tennis niet meer zo populair maar velen hebben deze sport weer ontdekt. Dit is te danken aan het succes van enkele Belgische toptennissers die deze sport weer in de schijnwerpers plaatsten!

TIJDELIJK MINDER ZOMERS

Frank De Boosere, onze weerman, had het voorspeld! 'We hebben de laatste weken al schitterend zomerweer gehad. We mogen niet klagen. Maar nu zal het toch wat minder worden', zegt hij. Steek die bikini's en zwembroeken dus maar weer in de kast en haal er een zomertruitje uit.

- 12 Wat bedoelen ze met deze krantenkop? Kruis aan.

- ☐ Er zullen de volgende jaren minder zomers zijn.
☒ Het wordt de volgende weken minder warm.

13 Ook in onderstaande teksten zorgden de schrijvers voor een grappig effect dat soms tot misverstanden leidt. Kun jij ze vinden? Markeer de woorden die hiervoor zorgen.

14 Welke betekenis zie je in de afbeelding?

☒ letterlijk ☐ figuurlijk

Wat bedoelt de schrijver met 'op de helling'?
Markeer de betekenis in het artikel groen.

Gratis parkeren op de helling

De burgemeester liet gisteren in een persconferentie weten dat gratis parkeren nog dit jaar zal afgeschaft worden. Het lokt te veel auto's naar de stad.

Een kok die zich van het zadel liet glijden, sprak:

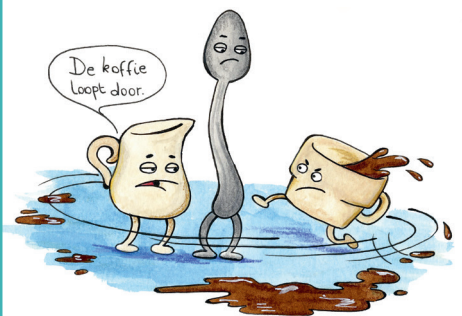
'Zal ik dit paard nogmaals berijden?'
Het paard gaf een bok. De staljongen schrok.
'U mag dit paard echt niet bereiden!'

15 Wat denkt ze dat de jongen bedoelt?

Dat hij haar kussen wil nemen.

Vader: 'Ah, de koffie loopt door.'
Zoon: 'Zal ik erachteraan gaan?'

16 Lees de krantenkop en voorspel waarover het artikel zal gaan. Wat zou de schrijver bedoelen?

Pil tegen kater

Er is een nieuwe pil ontwikkeld. Deze zou moeten helpen tegen het zieke gevoel dat je krijgt wanneer je te veel gedronken hebt. De pil zou de symptomen (hoofdpijn, misselijkheid en braken) sterk verminderen. De pil is echter nog in de ontwikkelfase en het duurt dus nog een tijdje voor ze echt op de markt komt. Er is echter heel wat tegenstand van de medische wereld die vreest dat mensen hierdoor meer zullen drinken. Ook al kunnen de symptomen verminderd worden, te veel alcohol drinken blijft zeer schadelijk voor de gezondheid!

17 Ik ga na of mijn voorspelling klopt.

18 Welke tekstsoort is dit?

reclame, wervende tekst

**SWEETY NACHTKLEDIJ
TREKT JE AAN!**

STREELZACHT!

Onweerstaanbaar!

Comfortabel!

Zo lief!

Grappig!

19 Wat is de bedoeling van de schrijver?

Je aanzetten tot het kopen van Sweety nachtkledij.

20 Hoe probeert de schrijver ons te overtuigen? Omkring drie voorbeelden.

21 De slogan is knap gevonden! Zie jij het woord met de dubbele betekenis? Markeer. Noteer de twee betekenissen.

1 iets aantrekken, aandoen

2 je belangstelling, aandacht trekken